Metafizik

Rüya İstihare Tefeül

Sorularla İslamiyet

Birinin ileride kiminle evleneceğine dair bilinen bir istihare var mı?

İlerde ne olacağını ancak Allah bilir. Bu bakımdan istihare ile insan kiminle evleneceğini öğrenemez.

İstihare, yapmak istediğimiz bir şeyin hakkımızda hayırlı olup olmadığını öğrenmek için uygulanır.

İlave bilgi için tıklayınız:

İstihare namazı ve duası nasıl olmalıdır?..

Görmüş olduğum rüyalar, niyetlenmiş olduğum bir iş hakkında ve o işin olup olmayacağı yönünde mesaj niteliği taşır mı? Rüyayla amel edilir mi?

İslâm'a göre rüya üç çeşittir:

1. Salih rüya,
2. Şeytanî rüya,
3. İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya.

Salih rüya, vaki olacak olan şeyleri vukuundan evvel fıtrî istidad ile idrak etmekten ibarettir. Peygamber (sav) bununla ilgili şöyle buyurur:

> **"Müminlerin rüyası nübüvvetin kırk altı bölümünden bir bölümdür."** (bk. Buhari, Tabir, 2, 6; Müslim, Rüya, 1)

Şeytanî rüya, insanı korkutup üzüntüden üzüntüye sevk etmek için şeytanın uyku halinde insanın kalbine verdiği vesveseden ibarettir. Peygamber (sav) şöyle buyurur:

> **"Sizden biriniz sevdiği bir rüya görürse o Allah'tandır. Bunun için Allah'a hamd edip rüyasını söylesin. Hoşuna gitmediği bir rüya görürse o şeytandandır. Şerrinden Allah'a sığınsın ve onu kimseye de açmasın. Yoksa kendisine zarar verecektir."** (Buhârî, Ta'bîr 3, 46; Müslim, Rü'yâ 3)

İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya ise; insan bir şeyle meşgul olup onunla fazlasıyla ilgilendiği için hakkında rüya görür.

Peygamber (sav) bir hadiste şöyle buyurur:

> **"Rüya üçdür. Allah tarafından olup müjde veren salih rüya, üzüntü verip şeytandan gelen rüya ve insanın kendi kendine bir şeyler söyleyip tasavvur ettiğinden meydana gelen rüya."** (İbn Mace, Rüya, 3)

Yûsuf sûresinde zikredilen Hz. Yusuf (as)'ın rüyasıyla ilgili âyet ile yukarıda zikredilen hadisler bunu ifade ediyorlar. Rüyaların içinde hak rüyalar vardır. Ancak her rüya haktır ve her tabir de doğrudur denilmez.

Rüyaya göre hareket ve rüyaya istinad etmek doğru değildir. Hatta fıkıh kitapları beyân ediyorlar: Şeytan her ne kadar Peygamber (sav)'in suretine giremezse de Şaban'in yirmi dokuzunda Peygamber (sav) herhangi bir kimsenin rüyasında *"yarın Ramazan'ın birinci günüdür, oruç tutunuz"* diye emretse de bu rüya ile amel edilmez. Çünkü rüya ilim olmadığı gibi zabt da edilmez. (Halil GÜNENÇ, Günümüz Meselelerine Fetvalar II /300)

Rüya ve ilham ile amel etmek

Rüyalar ve ilhamlar rabbani ve rahmani; şeytani ve nefsani olabilirler. Bu sebeple aralarını iyi belirlemek gerekir. İslam uleması bu konularda şu ***üç şartın yerine getirilmesi durumunda amel edilebileceğini,*** ama hiç kimseyi zorlamanın doğru olmadığını belirtirler.

1. Görülen rüya veya ilham, dinimizin emirlerinden birini kaldırıcı veya yasaklarından birini de helal edici cinsten, yani dine aykırı ve sünnete zıt olmayacak.

2. Rüya veya ilhama muhatap kişi güvenilir, herkesin itimat ettiği, Ebu Hanife, Şafii, İmamı Rabbani, İmamı Gazali gibi kişiler olmalıdır. Herkes o zatın yalan söylemeyeceği ve dinin esaslarını hakkıyla bilen ve yaşayan birisi olduğunu kabul etmelidir.

3. Rüya ve ilhamla elde edilen bilgiler dinin bir emri gibi kabul edilmemeli. Sadece tavsiye edilebilir. Rüyalar ve ilhamlar birer ikazdır, irşattır.

Bağlayıcı ve zorlayıcı olamaz. Bu rüya ve ilhama uyanlar ayıplanmayacağı gibi, uymayanlar da ayıplanmaz.

İnsan uyuduğunda ruhu nereye gider? Rüyayı günlük yaşantımızdaki meşguliyetlerimize göre mi görüyoruz? Yani gördüğümüz rüyaları neler etkiliyor?

Ruh, parlak bir nur gibi âlemde gezer. Bu gezinti esnasında âlemde gördüklerini bazan beyne aktarır. Bu esnada rüya görülür. Rüyâlar görülmeyen alemlerin kapısını aralayan şifreler gibidir.

Ölümün küçük kardeşi olan uyku, Rabbimiz tarafından bir "dinlenme vasıtası" kılınmıştır. Uykudayken, gün boyu çalışan bütün âzalarımız dinlenir. Başta göz, kulak, el, ayak, kemikler, kaslar, sinirler, damarlar, kalb, ruh olmak üzere, bütün zahirî ve bâtınî duygular, hasseler ve organlar istirahata çekilir. Bu tatil esnasında, yani insanın uykuya dalması sırasında ruhun cesetle irtibatı belli bir ölçüde kesilir.

Rüya kelimesi Arapça menşelidir ve kökü "rü'yet"tir. Ekseriyet gözle görmek "rü'yet" kelimesiyle ifade edilir. Rüya ise beyinle görmektir. Daha doğrusu ruhun gördüklerini beyine aktarmasından sonra hafızada kalanlardır. İnsan yüzündeki gözüyle sınırlı âlemleri görebilir. Ama ruh ve kalb vasıtasıyla şu madde gözüyle göremediği âlemleri de görebilir.

Nasıl odamızdaki hava zerrelerinde saklı yüzlerce, binlerce televizyon ve radyo istasyonlarının yayınladıkları görüntüleri ve sesleri ancak görüntüyü ve sesi görünür ve işitilir hale çevirebilen cihazlar vasıtasıyla idrak edebiliyorsak; gözle görülmeyen âlemleri de ruh ve kalb vasıtasıyla idrak edebiliriz. İşte rüyâlar da o görülmeyen "alemlerin kapısını aralayan şifreler

gibidir.

Rüya, Hz.Âdem Aleyhisselam zamanından beri varolan, konuşula gelen, insanların devamlı birbirine aktardığı, üzerinde pek çok ilmî çalışmalar yapılan, hakkında yüzlerce, binlerce eser yazılan, yüzlerce rüya tâbirnamesi yayınlanan bir "gerçek"tir. **Peki rüya nedir?** "Rüya gerçeği" ile ilgili bilmemiz gereken "temel gerçekler" nelerdir?

Allahu Azimüşşan, peygamberliğinin ilk devresinde sadık rüyalar vasıtasıyla sevgili Resûlünü (asm) büyük vazifeye hazırlamıştır. O rüyâların ertesi sabah veya birkaç gün sonra aynan tahakkuk etmesi, peygamberliğin mühim delillerindendi.

Kur'an-ı Kerim, ya açık bir şekilde, ya da işârî mânalarla rüyaya yer vermiştir. Rüya ile ilgili âyet-i kerimelerden bazılarına bakalım:

Yunus Suresinin 64. Âyet-i kerimesinde meâlen şöyle buyrulmaktadır:

> **"Dünya hayatında da, âhirette de onlar için müjde vardır. Allah'ın sözlerinde asla değişiklik olmaz. En büyük kurtuluş işte budur."**

Peygamber Efendimiz (asm), bu âyetteki "müjde"den muradın "Müslümanın gördüğü sâdık rüya" olduğunu beyan buyurmuştur. (Tirmizi, Rüya: 3)

Yusuf Aleyhisselam'ın rüyası:

Rüya, Yusuf Aleyhisselam'ın hayatında mühim bir yer tutar. Onun kardeşleri tarafından kuyuya atılmadan önce görmüş olduğu rüyanın tabiri yıllar sonra aynen çıkmıştır. Cenab-ı Hakk'ın kendisine rüya tabirini öğrenmeyi lutfettiği Hz.Yusuf Aleyhisselam, bu "rüya tabiri bilgisi" vasıtasıyla Mısır Azizi olmuştur. Cenab-ı Hak, Peygamberinin o makama gelmesinde rüyâyı bir vasıta kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Yusuf Suresinin birçok âyet-i kerimesinde bu maceralar ve rüyanın bu maceradaki yeri anlatılmaktadır.

Hadis-i Şeriflerde rüya:

Sevgili Peygamberimiz (asm) sabah namazlarından sonra ashabına dönerek rüya gören olup olmadığını sorar, anlatılan rüyaları tâbir ederlerdi. Rüya gören yoksa kendi rüyasını anlatır ve tâbir ederlerdi.

Peygamber Efendimizin (asm) rüya ile ilgili hadis-i şeriflerinden bazılarına bakalım:

"Rüya nübüvvetin kırk altıda biridir. Salih kimse tarafından görülen gizli rüya, peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır." (Buharî, Ta'bir 4, 5; Muvatta, Rüya 3; Ebu Davud, Edeb 96)

"Güzel rüya bir müjdedir. Onu Müslüman olan görür veya kendisine gösterirler." (İbn Mace, Tabir 1)

"En sâdık rüya, seherlerde görülen rüyadır." (İbn Mace, Tabir 1Tirmizî, Rü'ya 3)

"Rüya yorumlanacağı şekilde gerçekleşir. Bu tıpkı ayağını yerden kaldırıp da ne zaman (onu tekrar) yere bırakacağını bekleyen bir adamın haline benzer. Onun için, biriniz rüya gördüğü zaman onu ancak öğüt veren bir adama yahut bir âlime anlatsın ve ona yorumlatsın." (İbn Mace, Tabir 6)

“Zaman yaklaşınca mü’minin rüyası yalan çıkmaz. Mü’minin rüyası nübüvvetin kırk altı cüzünden biridir.” (Buhârî, Ta’bîr 26; Müslim, Rü’yâ 6)

"Rüya üç kısımdır. Biri Allah'tan müjdedir. Biri nefsin konuşmasıdır. Biri de şeytanın korkutmasıdır. Biriniz, hoşuna giden bir rüya görecek olursa, dilerse onu anlatsın. Eğer hoşuna gitmeyen bir şey görürse onu kimseye anlatmasın, kalkıp namaz kılsın." (İbn Mace, Tabir 3)

"İyi rüya Allah'tandır. Kötü rüya şeytandandır. Bir kimse hoşlanmadığı bir rüya görürse sol tarafına üç defa tükürsün ve şeytandan Allah'a sığınsın. Böylece o rüya zarar vermez." (Buharî Tıbb 39; Müslim, Rüya 5)

"Sizden birisi sevdiği rüyayı görürse bilsin ki o allah tarafından ikazdır... Rüyayı gören Allah'a hamd etsin ve başkasına da söylesin. Sevmediği bir şeyi görünce de muhakak ki, bu rüya şeytandandır. Rüyayı gören rüyanın şerrinden Allah'a sığınsın ve rüyasını kimseye söylemesin, böylece o rüya sahibine zarar vermez." (Buhârî, Ta'bîr 3, 46; Müslim, Rü'yâ 3; bk. Tirmizî, Daavât 52; İbni Mâce, Rü'yâ 3)

"Sizin en doğru rüya görenleriniz, en doğru söyleyenlerinizdir." (Müslim, Rü'yâ 6)

İslam'a göre rüya tabir etmek doğru mudur? Her gün farklı internet sitelerinde, kitaplarda rüya tabirleri ile kaşılaşıyoruz... Rüya ile amel edilir mi?

"Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen güzel hülyalar görür, güzel hülyalar gören de hayatından lezzet alır."

İslâm'a göre rüya üç çeşittir.

1. Salih rüya,
2. Şeytanî rüya,
3. İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya.

Salih rüya, vaki olacak olan şeyleri vukuundan evvel, fıtrî istidad ile idrak etmekten ibarettir. Peygamber (sav) bununla ilgili şöyle buyurur:

> **"Müminlerin rüyası nübüvvetin kırk altı bölümünden bir bölümdür."**

Şeytanî rüya, şeytanın insanı korkutup üzüntüden üzüntüye sevk etmek için, uyku halinde insanın kalbine verdiği vesveseden ibarettir. Peygamber (sav) şöyle buyurur:

> **"Sizden biriniz sevdiği bir rüya görürse o Allah'tandır. Bunun için Allah'a hamd edip rüyasını söylesin. Hoşuna gitmediği bir rüya görürse o şeytandandır. Şerrinden Allah'a sığınsın ve onu kimseye de açmasın. Yoksa kendisine zarar verecektir."**

İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya ise; insan bir şeyle meşgul olup onunla fazlasıyla ilgilendiği için hakkında rüya görür. Peygamber (sav) bir hadiste şöyle buyurur:

> **"Rüya üçdür. Allah tarafından olup müjde veren salih rüya, üzüntü verip şeytandan gelen rüya ve insanın kendi kendine bir şeyler söyleyip tasavvur ettiğinden meydana gelen rüya."**

Yûsuf sûresinde zikredilen Hz. Yusuf (as'ın rüyasıyla ilgili âyet ile yukarıda zikredilen hadisler bunu ifade ediyorlar. Rüyaların içinde hak rüyalar vardır. Ancak her rüya haktır ve her tabir de doğrudur denilmez.

Rüyaya göre hareket ve rüyaya istinad etmek doğru değildir. Hatta fıkıh kitapları beyân ediyorlar:

> *"Şeytan her ne kadar Peygamber (sav)'in suretine giremezse de, Şaban'in yirmi dokuzunda Peygamber (sav) herhangi bir kimsenin rüyasında **'Yarın Ramazan'ın birinci günüdür, oruç tutunuz.'** diye emretse, bu rüya ile amel edilmez. Çünkü rüya ilim olmadığı gibi zabt da edilmez."* (Halil GÜNENÇ, Günümüz Meselelerine Fetvalar II/300)

Rüya ve İlham ile Amel Etmek

Rüyalar ve ilhamlar rabbani ve rahmani; şeytani ve nefsani olabilirler. Bu sebeple aralarını iyi belirlemek gerekir. *İslam uleması bu konularda şu üç şartın yerine getirilmesi durumunda amel edilebileceğini, ama hiç kimseyi zorlamanın doğru olmadığını belirtirler:*

1. Görülen rüya veya ilham, dinimizin emirlerinden birini kaldırıcı veya yasaklarından birini de helal edici cinsten, yani dine aykırı ve sünnete zıt olmayacak.

2. Rüya veya ilhama muhatap olan kişi güvenilir, herkesin itimat ettiği, Ebu Hanife, Şafii, İmamı Rabbani, İmamı Gazali gibi kişiler olmalıdır. Herkes o zatın yalan söylemeyeceğini ve dinin esaslarını hakkıyla bilen ve yaşayan birisi olduğunu kabul etmelidir.

3. Rüya ve ilhamla elde edilen bilgiler, dinin bir emri gibi kabul

edilmemeli; sadece tavsiye edilebilir. Rüyalar ve İlhamlar birer ikazdır, irşattır; bağlayıcı ve zorlayıcı olamaz. Bu rüya ve ilhama uyanlar ayıplanmayacağı gibi, uymayanlar da ayıplanmaz.

İlave bilgi için tıklayınız:

RÜYA...

İstihare namazı hakkında bilgi verebilir misiniz? İstihare, gerçeği önceden öğrenmek değil mi, bir nevi fal olmuyor mu?

Rüyanın üç çeşit olduğu görülmektedir.

a. Allah tarafından bir müjde olabilen bir rüya. Buna rahmanî rüya denir.
b. Kişinin uyanık iken önem verip kalben meşgul olduğu bir şeyle ilgili olarak gördüğü rüya.
c. Şeytan tarafından korkutulan kişinin gördüğü rüya. Buna şeytanî rüya adı verilir.

Rüya ile ilgili Rasûlüllah (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

> **"Salih kişi tarafından görülen rüya, peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır."**

Bir başka hadiste de şöyle der:

> **"Müminin rüyası, peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır; Peygamberlik gitti ve mübeşşirat kaldı."**

Rasûlüllah (s.a.s) bir başka hadislerinde şöyle buyuruyor:

> **"Ey insanlar! Peygamberliğin belirtilerinden yalnız güzel rüya kaldı. O rüyayı Müslüman kişi görür veya onun için başkası tarafından görülür."** (İbn Hacer el-Askalanî, Fethül-Barî Şerhu Sahihil-Buharî Kitabül-Ta'bîr).

Hadisteki ihtilaflar ve bildirilen değişik sayılar, rüya gören Müslümanın haline dönüktür. Takva sahibi olmayan ve İslam'ın ölçülerine göre fasık

sayıları Müslümanın gördüğü rüya, nübüvvetin yani peygamberliğin yetmiş parçasından biridir. Takva sahibi olan Müslümanın rüyası ise nübüvvetin kırk altı parçasından biridir. Şu halde rüyanın doğruluk derecesi Müslümanın salah ve takvasına göre değişik olur.

Müslümanın gördüğü rüyanın peygamberliğin özelliğinin parçalara bölünmesi veya takva sahibi olan bir Müslümanın peygamberlik hasletinden bir parçayı kazanabilmesi demek değildir. Maksat şudur:

Peygamberlikte zaman zaman gayptan haberdar olma özelliği vardır. Yüce Allah dilediği zaman bir peygamberi gayptan haberdar eder. Bu itibarla, gayptan haberdar olmak, peygamberliğin alametlerindendir. Peygamberlik görevi kalıcı değildir. Fakat alametleri kalıcıdır. Müslüman bir kimse bazen Allah'ın takdir ve dilemesi ile rüya aleminde bir gayptan haberdar edilebilir. Bu itibarla Müslümanın rüyada gördüğü bir şey aynen gerçekleşebilir.

(Ahmet ARPA, Şamil İslam Ans., V / 285-287)

İlave bilgi için tıklayınız:

İstihare konusunda detaylı bilgi verir misiniz?..

RÜYA...

İstiharede çıkan sonuca uymak şart mı? Sabah namazını kıldıktan sonra tekrar iki rekat namaz kılıp istihare duası okudum ve yeşil ormanlar içinde bir nehir gordüm ki bu da yeşil, yani hayır demek olmuyor mu?

İstihareden çıkan sonuca göre hareket etmek şart değildir.

Önce istihareyi kısa bir tahlile tabi tutalım. İstiharede görülen şey evet mi, yoksa hayıra mı işaret ediyor, onu kestirmek kolay değil. Yoruma bağlı bir keyfiyet.

Sonra görülen şey şeytani mi, yoksa Rahmani mi? Bunu da kestirmek kolay değil. Bunun için de ehil olmak gerek.

Bir de istihare bağlayıcı değil. İlle de görülen işarete göre hareket edilecek diye bir mecburiyet yoktur.

İstişareye gelince. Ehil kimselerin meseleyi enine boyuna konuşup düşünmeleri sonunda vardıkları bir sonuç var. Bu sonuç hem aklın, hem mantığın, hem de ilmin icabı olacak seviyede olur. Yahut da olmalıdır. Öyle olunca istişareye uymaktan başka yol kalmaz.

Meseleyi istişareye iştirak edenlerin akıllarıyla da düşünmek, gözleriyle de görmek, ilimleriyle de nazar etmek, herhalde sağlam bir incelemedir. Biri yanılabilir, ikincisi görmeyebilir, ama hepsi de aynı yanlışa düşmezler.

Bundan sonrası Allah'a tevekküldür.

Esasen bu gibi hayati konularda en sağlam tedbir, tarafların birbirlerini gerçek hüviyetleriyle tanımalarıdır. Olmayan vasıfları var gösterip de sonunda sürprizle karşılaşmamalıdır.

İstiharede çıkan sonuçlar kesin midir; buna uymak gerekir mi?

Önce istihareyi kısa bir tahlile tabi tutalım. İstiharede görülen şey evet mi, yoksa hayıra mı işaret ediyor, onu kestirmek kolay değil. Yoruma bağlı bir keyfiyet.

Sonra görülen şey şeytani mi, yoksa rahmani mi? Bunu da kestirmek kolay değil. Bunun için de ehil olmak gerek.

Bir de istihare bağlayıcı değil. İlle de görülen işarete göre hareket edilecek diye bir mecburiyet yoktur.

İstişareye gelince: Ehil kimselerin meseleyi enine boyuna konuşup düşünmeleri sonunda vardıkları bir sonuç var. Bu sonuç hem aklın, hem mantığın, hem de ilmin icabı olacak seviyede olur. Yahut da olmalıdır. Öyle olunca istişareye uymaktan başka yol kalmaz.

Meseleyi istişareye iştirak edenlerin akıllarıyla da düşünmek, gözleriyle de görmek, ilimleriyle de nazar etmek, herhalde sağlam bir incelemedir. Biri yanılabilir, ikincisi görmeyebilir, ama hepsi de aynı yanlışa düşmezler. Bundan sonrası Allah'a tevekküldür.

Esasen bu gibi hayati konularda en sağlam tedbir, tarafların birbirlerini gerçek hüviyetleriyle tanımalarıdır. Olmayan vasıfları var gösterip de sonunda sürprizle karşılaşmamalıdır.

İstiharede görülen rüya ile amel edilmezse ne olur, bu rüyanın bağlayıcılığı nedir?

İstiharede görülen rüyanın bağlayıcılığı yoktur; yani kişi isterse bu rüya ile amel etmeyebilir.

Ticaret, evlilik, seyahat ve benzeri bir işe teşebbüs eden kimse, o işin kendisi için hayırlı olup olmayacağı hususunda tereddüde düşerse, şüphesini giderecek, tereddüdünü ortadan kaldıracak hal çareleri aramak ister. Bu hususta yapılacak ilk iş, yapılması istenen meselenin meşrûluğunun ve helâlliğinin araştırılması, dinî ölçülere uyup uymadığının incelenmesidir. Kişinin kendisi bir neticeye varamadığı takdirde en sıhhatli yol, o meseleyi münasip olan ehliyetli birisine danışmak, onun fikrini almak, gerekirse meseleyi enine boyuna bütün teferruatıyla konuşmak; kısaca **istişare yapmaktır.** İstişare yapılacak insanın da tecrübeli, bilgili ve sözüne itimat edilir olması gerekir.

Bir meseleyi kendi aralarında istişare etmeyi, oturup konuşmayı mü'minlerin vasıflarından sayan Kur'ân-ı Kerim, **"Onların işleri aralarında müşavere iledir."**1 buyururken, istişare ederken ehil kimselerin seçilmesini, fikren ve inanç bakımından yabancı olanlarla istişare yapılmaması hususunda da ikazda bulunmaktadır:

> **"Ey iman edenler! Sizden olmayan kimseleri içli dışlı dost edinip sırlarınıza ortak etmeyin. Onlar sizi zarara sokmakta kusur etmezler. Size sıkıntı verecek şeylerden hoşlanırlar. Size düşmanlıkları sözlerinden belli olmuştur; açığa vurmayıp da kalblerinden gizledikleri düşmanlık ise daha büyüktür. Biz size dostunuzu ve düşmanınızı böylece gösterip âyetlerimizi açıkladık —eğer akıl ederseniz."**2

Görüldüğü gibi basiret sahibi mü’min, kendi hususi meselesini, her önüne gelene açmamalı, rastgelenin fikrini almamalı. Çünkü kendisine yardımcı olacak birisini ararken çok kere onunla konuşması neticesinde yanlış karara varmasından dolayı hatâya düşeceğini hesap etmelidir. Çünkü insanın aldığı bazı kararlar hayatı boyunca kendisini bağlayabilir, tesiri altına alabilir; tahsil, iş ve evlilik gibi.

Tam ölçüp tartmadan bir iş kuran kimse, öyle ki birgün gelir, işinin ters gittiğini görür, iflâsa gittiğin anlar, neticede sermayesini de kaybedebilir. Bu hal maddî hayatına, hem de mânevî hayatına çok büyük tesir icra eder. Yine inceleyip araştırmadan bir evlilik hayatı kuran insan bu aceleciliğin ve tedbirsizliğin cezasını hayatı boyunca çekebilir, dünyasını zehir edebilir. Bunun için istişareyi kendimize alışkanlık hâline getirmeli, en basit meselemizi dahi tecrübeli ve ehliyetli birisine sormadan yapmamalıyız.

Bütün hayat safhalarıyla ümmetine mükemmel bir örnek olan Sevgili Peygamberimiz (asm) her meselesini yakınları ve sahabileriyle istişare eder, onların da fikrini alır, öyle karar verir, işe başlardı. Halbuki kendisi bir peygamber olması hasebiyle vahye mazhardı; herkesten zeki, akıllı, derin fikirli, sâlim düşünceli bir insandı. Vahiyle sâbit olmayan hemen hemen bütün meselelerde ashabiyle istişarede bulunurdu. Ümmetini de istişaresiz iş yapmamaları için tenbih eder ve istişare edenin hiçbir zaman pişman olmayacağını ifade buyururdu:

> **“İstihare eden kimse zarar görmez, istişare eden pişmanlık duymaz, iktisada riayet eden maişetçe aile belâsını çok çekmez.”**3

Dikkat edileceği gibi hadis-i şerif mü’minin sosyal hayatını üç temel esasa riayet etmeye bağlamıştır: **İstişare, istihare** ve **iktisat**. Bilhassa bunlardan istişare ve iktisadın ne kadar ehemmiyet taşıdığı şüphe edilmez bir gerçektir.

Hadis-i şerifte tavsiye istihare de, istişare ettiği halde kalben rahat olmayan ve hissen tatmin olamayan kimselerin başvurabileceği bir sünnettir.

İstihare, lûgat mânâsı itibariyle, Allah’tan hayır dilemektir. Yani yapılacak bir işin iyi mi, kötü mü olduğunu yahut o işi hemen mi, yoksa bir müddet

sonra mı yapmanın daha iyi netice vereceğini anlamak ve kalbin o meseleye yatışmasını Allah’tan dilemek ve istemektir.

İstihare Peygamberimizin (asm) bir sünnetidir. Ümmetine tavsiye ettiği bir duâ ve ibadet şeklidir. Peygamberimiz (a.s.m.) istiharenin nasıl yapılacağını, hangi duânın okunacağını bizzat öğretmiştir. İstiharenin ehemmiyeti hususunda Câbir bin Abdullah şöyle demektedir:

“Resulullah (a.s.m.) bize Kur’ân’dan bir sûre öğretir gibi büyük küçük işlerimizin hepsinde istihareyi öğretti ve şöyle buyurdu:

> **‘Sizden biriniz bir işe kalben azmettiği zaman, iki rekât namaz kılsın.”**4

İstihare namazı iki rekâttır. İmam Gazalî bu namazın birinci rekâtında Fâtiha’dan sonra "Kul yâ eyyühe’l-kâfirûne," ikinci rekâtında da "Kul hüvellahu ehad" sûrelerinin okunmasını tavsiye eder.5

Namazı kıldıktan sonra Peygamberimizden (a.s.m.) rivayet edilen şu duâ okunur:

> **“Allah’ım, bu işimin hakkımda hayırlı olacağını yalnız Sen bildiğin için bana doğrusunu göstermeni niyaz ediyorum. Senin sonsuz kudretine iltica ediyor, yardım bekliyorum. Yüce lütfundan ihsan etmeni istiyorum. Muhakkak Senin her şeye gücün yeter; ben ise hiçbir şeye güç yetiremem. Sen her şeyi bilirsin, ben ise hiçbir şey bilmem; Sen bütün gaybları bilirsin, Allah’ım, bu iş benim dinim, yaşayışım, işimin âkibeti, dünyam ve âhiretim hakkında hayırlı ise bunu bana nasip eyle. Sonra bunda benim için feyiz ve bereket vücuda getir. Şayet bu iş benim dinim, yaşayışım, işimin âkibeti, dünyam ve âhiretim hakkında hayırlı değilse, bunu benden, beni bundan vaz geçir. Bu hususta gönlümde bir meyil bırakma. Benim için hayırlısı ne ise onu kolaylaştır. Sonra da beni takdir buyurduğun bu hayırla hoşnut eyle.”**6

Dua okunurken, **“bu iş”** şeklinde geçen yerlerde yapılması istenen iş zikredilir. Bu şekilde duanın Türkçesi okunabileceği gibi, Arapça aslını

okumak daha faziletlidir. Duânın aslı, verdiğimiz bu kaynaklarda olduğu gibi, ilmihal kitaplarında da mevcuttur.

Kişi istihare ettikten sonra kalbi hangi tarafa meylederse onu yapmalı, istihareden önceki peşin hüküm ve kanaatini bırakmalı, kendi temayülüne dayanmalıdır. İstihareye rağmen bir temayül ve gönül yatışması görülmediği takdirde, istihareyi tekrarlayabilir, bu sünnettir. Bununla alâkalı olarak Enes bin Mâlik'in (r.a.) rivayet ettiği bir hadiste Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurmuştur:

> **"Ey Enes, bir işi yapmayı niyet ettiğin zaman o iş hakkında yeniden yedi defa istihare et. Sonra kalbinden geçen temayüle bak. Çünkü hayır kalbinde doğan mânâdadır."**7

İş acele olup da istihareyi tekrarlamak mümkün değilse şöyle duâ edilir: ***"Allah'ım, hakkımda hayırlı olan ne ise onu nasip et. Beni kendi halime bırakma."***

İbni Abidin, istihare eden kimsenin dileğinin uygun olup olmadığına işaret olarak şöyle bir kayda yer verir:

> *"Yatmadan önce dua okunur ve abdestli olarak kıbleye yönelerek yatılır. Rüyada beyaz veya yeşil görülürse o işin hayır olduğuna, siyah ve kırmızı görülürse de şer olduğuna işaret eder. Şerli olandan kaçınmak icap eder."*8

Bütün bunlarla birlikte **istihare,** müşkül durumlarda mü'minler için ruhî ve mânevî bir kuvvettir. Bir işte tereddütte kalan bir mü'min iki rekât namaz kılarak Cenab-ı Hakka yönelir. Teşebbüs edeceği iş, seçeceği hayat arkadaşı, dini, dünyası ve âhireti için hayırlıysa gönlünde bu işe karşı bir ferahlık uyandırmasını, vücudunda bu işi yapabilmeye kudret ve kuvvet yaratmasını; şayet bu iş dini, dünyası ve âhireti için hayırlı değilse gönlündeki meyli yok etmesini Cenab-ı Haktan niyaz eder. İçinde de bir hafiflik duyar. İstihare ettiği şey hakkında kendisi için hayrın görüleceğine kalben emin olur. Neticesinde râzı olur.

Kaynaklar:

1. Şûra Sûresi, 38.
2. Âl-i İmrân Sûresi, 118.
3. Tecrid Tercemesi, 4:135.
4. Buharî, Küsuf: 75.
5. İmam Gazalî. İhyâu Ulûmiddîn. (Daru İhyâi'l-Kütübü'l-Arabî) 1:207.
6. İbni Mâce, İkametetü's-Salât: 188.
7. Tecrid Tercemesi, 4:143.
8. İbni Âbidin, 1:461.

Kişi rüyasında yaptıklarından sorumlu olur mu? Ben rüyamda kendimi yönetebildiğim halde rüyamda günah işledim, bundan sorumlu olur muyum?

İnsanlar, rüyalarından sorumlu değildir. Tabii ki, rüyaların önemli bir kısmı, gündüz veya günlerdir, zihnin meşgul olduğu şeylerin rüyalara yansıması şeklinde tezahür eder. Bazıları -bu meşguliyetin bir sonucu olarak- Hz. Peygamber (a.s.m)'i *"belki rüyada görür her akşam."*, bazıları da başka şeyler görür.

İnsanlar gündüz uyanıkken meşgul oldukları şeylerden elbette sorumludur. Hatta hayalleri bile çirkin şeylerle meşgul etmek hayali kirletir. Bütün bunlara rağmen, rüyada görülenlerden mesul olmayız.

Yönetme dediğiniz şey, eğer hayalinizi devam ettirmek şeklinde ise, bu yine bildiğimiz zina sayılmaz ve günah olmaz, yalnız hayalin kirletilmesi söz konusudur.

İlave bilgi için tıklayınız:

Rüya Nedir; Rüyayla Amel Edilir mi?..

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed, rüyada görülebilir mi? Görülse de kötü bir şekilde görülebilir mi? Peygamberimiz rüyada görüldüğünde nasıl yorumlamalıyız?

Malum olduğu üzere, görüldüğü şekilde gerçekleşen ve te'vîle ihtiyacı olsa da bir mesaj içeren rüyaya **"rüya-yı sâdıka"** ya da **"rüya-yı sâliha"** adı verilir. O, insanın mahiyetindeki latife-i Rabbâniyenin doğrudan doğruya âlem-i gayba açılan bir kapı bulması, o açık kapıdan meydana gelmeye hazırlanan olaylara bakması ve Levh-i Mahfuz'un cilvelerinden ya da kader mektuplarının misallerinden birini görmesi şeklinde ortaya çıkar. **Hayal,** bazen gördüğü o cilvelere ve mektuplara bir kısım elbiseler giydirebilir, ama bu türlü bir rüya ya aynen görüldüğü gibi çıkar, ya da bazı te'vîller vesayetinde ciddi mesajlar verir.

Diğer taraftan, daha evvel yaşanan bazı tesirli hadiselerin hayalde bıraktığı izlerin ortaya çıkmasıyla görülen, bir manası olmayan veya varsa da önemi bulunmayan, tabire değmeyen karmakarışık rüyalara da Kur'ân'ın tabiriyle, **"adgâsü ahlâm"** denir.

Hazreti Aişe (radiyallahu anha), ilk dönemde Rasûl-ü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz'e vahyin gelişinin rüya-yı sâliha şeklinde cereyan ettiğini ve O'nun gördüğü bütün rüyaların sabah aydınlığı gibi apaçık olduğunu haber vermektedir. (bk. Buhari, Tabir, 1) Peygamberlerin Sultanına rüyayı sâdıka şeklinde vahiy gelmesi, risaletin ilk altı ayından sonra da kesilmemiştir. Bunun için, İnsanlığın İftihar Tablosu istirahat buyururken, Ashab-ı Kirâm'ın O'nu uykusundan uyandırmaktan ve vahyin

kesilmesine sebebiyet vermekten çok çekindikleri nakledilmektedir.

Rehber-i Ekmel'in **"Refik-i A'lâ"** deyip sevgililer diyarına gidişinden sonra, vahiy ve dolayısıyla vahiy olan rüyalar da sona ermiştir. Fakat, her mü'minin görmesi mümkün olan ilham kabilinden sâdık rüyalar bâkî kalmıştır, kıyamete kadar da sâdık mü'minler için bâkî kalacaktır. (Buhari, Tabir, 5)

Rüyadaki Gerçekten O mu?

Mü'minin göreceği sâdık rüyaların başında, Fazilet Güneşi aleyhissalatü vesselamın şualarıyla aydınlanan rüyalar gelir. Çünkü, O'nun görüldüğü rüyalar doğruluk üzeredir ve bazılarının bir te'vîle ihtiyacı olsa da hepsi kesinlikle sâdıktır. Bir çok hadis kitabında rivâyet edilen bir hadis-i şerifte Efendimiz şöyle buyurmuştur:

> **"Rüyasında beni gören, gerçekten beni görmüştür. Çünkü, şeytan hiçbir şekilde benim suretime giremez."** [bk. Buharî, Tabir 2, 10; Müslim, Rüya 10; (2266); Muvatta, Rüya 1, (2, 956)]

İşte bu nebevi açıklama ve onun ihtiva ettiği hakikat üzerine ehl-i tahkik farklı görüşler üzerinde durmuşlardır: Bazıları, ister sakallı ister sakalsız, ister uzun ister kısa, ister yaşlı ister genç, ne şekil ve surette görülürse görülsün, bir kimsenin kalbine rüyasında gördüğü kişi hakkında ***"Bu zat, Peygamberimizdir."*** şeklinde bir his doğması halinde, o zatın Peygamber Efendimiz olduğunu söylemişlerdir.

Bazıları ise, Hz. Peygamber aleyhissalatü vesselamın, rüyada kendi sima ve şemâili ile görüldüğü zaman Peygamberimiz olduğunu; aksi halde, şeytanın, Efendimiz'in şekil ve suretinin dışında, başka bir suretle ortaya çıkıp **"Ben Muhammed'im"** diyebileceğini ifade etmişlerdir.

İmam Rabbânî Hazretleri, ***"Efendimiz kendi şeklinde görüldüğü zaman hakkıyla görülmüş olur ki, şeytan O'nu temsil edemez."*** derken, ayrı bir ekol sahibi olan Muhyiddin İbni Arabî, ***"Ne şekilde ve surette olursa olsun, "Ben peygamberim" diye kişinin kalbine doğan zat Peygamberimizdir."*** demiştir. Alimlerin çoğunluğu, Muhyiddin İbn Arabî Hazretlerinin düşüncesine temayül göstermişlerdir.

İmam-ı Nevevî Hazretleri de, ister bilinen sıfatları üzere, isterse bilinen vasıflarından başka bir surette görsün, sâlih rüyayı gören kimsenin her iki surette de Mahbûb-u Âlem Efendimiz'i hakikaten görmüş olacağını söyler. (bk. Nevevi, ilgili hadislerin şerhi) Kadi İyâz'a göre ise, Râsul-ü Ekrem'i bilinen sıfatlarından başka bir şekilde görenin rüyası te'vîle, tabire muhtaçtır.

Rüyaya Yansıyan Hüzün

Haddizatında, Habîb-i Edîb Efendimiz'i görmek ne şekil ve surette olursa olsun, alaküllihal bir müjdenin ifadesidir. Yaratılışın en anlamlı nüktesi Hazreti Fahr-i Âlem Efendimiz'in güzeller güzeli cemali, mübarek siyah saçları, siyah sakalı, endamlı bakışları, yüz çizgilerindeki tenasübü ve müstesna bir beşer güzelliği içindeki mahiyetiyle rüyada görülmesi ve bir insanın mir'at-ı ruhuna eşsiz kemal ve cemaliyle aksetmesi, o rüyayı gören insan için büyük bir bahtiyarlıktır. Zira, selef-i salihîne göre, rüyada Peygamber Efendimiz'i görmek gamdan sonra feraha, bir sıkıntının akabindeki rahatlığa, nimetlerin artmasına, tevbenin kabulüne, hepsinden öte ahirette şefaate nâil olma ve Cennet'te O'nun gül cemalini açıktan açığa görme yoluna girmeye işarettir.

Nebîler Serveri'nin değişik şekillerde görülmesi ise, bir kısım manaları iş'ar eder. *Şayet, Güzeller Güzeli, kendisine uygun ruh güzelliğinin dışa yansıdığı rüya esnasında o güzelliğin bazı yanları gitmiş olarak görülürse, bu durum, rüyayı gören insanın mir'at-ı ruhunda onu tamamiyle aksettirmeye mani bir kısım isin ve pasın bulunduğuna delalet eder.* Mesela; bir kimse Allah Rasûlü'nü sakalsız görüyorsa, demek ki, o insanın mir'at-ı ruhunda Rasûl-i Kibriyâ Efendimiz'in sakalını görmesine mani bir kusur var ve bu kusur O'nun güzelliğini bütün olarak müşahede etmesine engel oluyor. Öyleyse, bu insan, Şânı Yüce Nebî'yi rüyasına misafir ettiği için sevinse ve kendisini bahtiyar saysa da, böyle bir eksiklikten dolayı ruh dünyasına çeki düzen vermesi gerektiğini de gözardı etmemelidir.

Şu kadar var ki, Ferîd-i Kevn ü Zaman Efendimiz'in şemâil-i hakikiyesiyle görülmemesi sadece vicdanın ve gönlün paslı olmasından değildir. Bazen rüyayı gören zatın veya onun temsil ettiği davanın, hareketin ya da milletin

başına gelecek bir kısım musibetlerden ötürü Hüzün Peygamberi'nin mahzuniyet ve mükedderiyeti misal aleminden o şekilde temessül edebilir. *Nitekim, Mahzun Nebi, rengi değişmiş, eski elbise giymiş veya bir azası eksilmiş görülürse, bu rüya o yerde dinin zayıflamasına ve bid'atların yaygınlaşmasına delalet eder.* Belki, Rasûl-ü Ekrem'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) o rüyada gören kimse Hak katında çok makbul ve mahbub bir insandır, gönül dünyası açısından da kusursuzdur; fakat, Sultân-ı Rusül'ün, sevdiği o insanın nazarına temessülü herhangi bir hadiseye karşı iç âlemindeki durum itibariyle olur. Mesela, mühim işleri omuzunda taşıyan bir zata, İki Cihân Serveri Efendimiz, gözleri yaşlı ve sakalını tıraş etmiş olarak mahzun bir çehre ile zuhur edebilir. Bunun manası -Allahu a'lem- şudur: O zatın, dolayısıyla da davasının başına gelecek bir badireden ötürü, Hakikat-i Ahmediye (aleyhissalatü vesselam) müteessir olduğundan Şânı Yüce Nebî kendi şekl-i hakikisinin dışında görülmüş ve bir bakıma o işi teessürle karşıladığını ifade buyurmuştur.

Yine, bir şahıs rüyasında Fahr-i Kâinat Efendimiz'i çok hüzünlü görür; O'nun Uhud'da başından aşağıya kanlar akarken dahi devamlı tebessüm eden mübarek çehresi mahzun, saçı ve sakalı ise dağınıktır. Vâkıa bu saç ve sakal dağınıklığı, Aleyhi Ekmel'üt-Tehâyâ Efendimiz'in mahiyet-i hakikiyesiyle alâkalı değildir; bu hal, Hakikat-i Ahmediye (aleyhissalatü vesselam)'ın kendi cemaati içindeki bir kısım arızaları temsil keyfiyetiyledir ve ümmet-i Muhammed'e yönelmiş bir belanın gelmekte oluşundandır. Bizim halihazırdaki dağınık ve perişan veya ileride dağılacak ve perişan olacak yönümüze nazar etmesi itibariyle Hakikat-i Ahmediye (aleyhissalatü vesselam) hakiki şeklinin haricinde, saçı-sakalı dağınık bir vaziyette temessül etmiştir.

Aynı zamanda, Gönüllerimizin Gülü (sallallahu aleyhi ve sellem)'in hüzünlü ve münkesir görüldüğü rüyalar inananları uyarmakta; onları gelmekte olan bir musibete karşı hemen Cenâb-ı Hakk'a iltica etmeye, belalara kalkan olması için sadaka vermeye ve her hayırlı vesileyi muhtemel felaketleri defedici bir paratoner olarak değerlendirmeye çağırmaktadır.

O Hep Aranızda Dolaşıyor!..

Ayrıca, ümmetinin her haliyle alâkadâr olan Şefkat Peygamberi bazen de

Müslümanlara ümit vermek, onların aşk ü şevklerini artırmak, gönüllerine inşirah salmak ve bütün heyecanlarıyla bir kere daha vazifelerine sarılmalarını sağlamak için rüyaları şereflendirir. Nitekim, Beyan Sultanı (aleyhi ekmelüttehâyâ) **"Nübüvvetten ümmete yalnız mübeşşirât kalmıştır."** buyurur. *"Mübeşşirât nedir, ya Rasûlallah?"* diye sorulduğunda, **"Sâlih rüyalardır"** cevabını verir. Evet, Cenâb-ı Hak, sâlih ve sâdık rüyalar vesilesiyle mü'minleri müjdeler, gönüllerini şevke gark eder ve onları muştularla sevindirir.

Meselâ, bir arkadaşınız rüyasında görür ki; Gül-i Rânâ Efendimiz geliyor ve sizin kâkül-ü gülberlerinizden tutarak, alnınızdan öpüyor.. öpüyor ve **"Ohh.. sizler Cennet kokuyorsunuz"** diyor. Siz *"Bu iltifat da neden ya Rasûlallah?"* diyorsunuz; O da, **"Tam gönlüme göre hizmet ediyorsunuz; adımı dört bir yana duyuruyorsunuz!"** buyuruyor.

Bir başka arkadaşınız, âlem-i menâmda O'na mülâkî olunca, *"Ya Rasûlallah, üç-beş kişi Senin adına bir yerde toplansa, oraya mutlaka Ashâb-ı Kirâm'dan birini gönderirmişsin, bu doğru mu?"* diyor. Gönüllerin Efendisi, bu soruyu tebessümle karşılıyor ve şu cevabı veriyor: **"Önceden öyleydi; ama şimdi zaman, âhirzaman. Kardeşlerimin daha çok himmete ihtiyacı var. Artık nerede üç-beş kişi benim adıma bir araya gelirse, onların yanına bizzat ben gidiyor ve ruhâniyetimle aralarında yer alıyorum."**

İşte, her durakta bir sürü hain düşüncenin rengârenk masallar ürettiği, masalların birer büyü gibi dinleyenleri uyuttuğu, bâtıla açık şuuraltlarının aldatan rüyalar gördüğü; küfre şahlık urbalarının, diyânete cadı elbiselerinin giydirildiği, ruhun gözlerine kezzap dökülüp vicdan mekanizmasına civa akıtıldığı, çevrede serpilip gelişen yeşilliklerin çehresine zift serpiştirildiği.. ve her şeyin olduğundan başka gösterilmeye çalışıldığı bir zaman diliminde Rahmeti Sonsuz, bu türlü mübeşşirât ile inananları takviye ediyor, aşk u şevke getiriyor ve gönüllerini ümit şualarıyla şenlendiriyor.. şenlendiriyor ve rüyaların diliyle adeta ***"Siz hizmetinize bakın; Ben Kimsesizler Kimsesiyim, sizin de kimsenizim, Siz kendinizi değiştirmedikten ve gaye-i hayalinizi terk etmedikten sonra düşmanlığa yenik ruhların hücumları size zarar veremeyecektir. Habîb-i Ekrem hep içinizde, yanınızda, yakınınızda bulunacak ve size müzâhir olacaktır!"*** diyor, ümitlere fer,

dizlere derman ve kalblere inşirah veriyor.

Teveccüh Şahsa değil Şahs-ı Manevîyedir

Ne var ki, bu türlü rüyaları gören insanlar, ondaki iltifat ve takdirleri kendi üzerlerine almama hususunda âzamî hassasiyet göstermelidirler. Fahr-i Kâinat Efendimiz'in (aleyhi ekmelittehâyâ) sâdık rüya ve murakabelerde tenezzülen asrın garipleri arasında dolaşması, onların müesseselerini ziyaret etmesi ve bazı şahıslara hususi iltifatlarda bulunması iman hizmetinin kerametinden başka bir şey değildir; şahsî meziyet ve şahsî kemalât adına ortaya konan gayretlerle bu takdirlere mazhariyet düşünülemez ve düşünülmemelidir. *Alnı öpülen, alkışlanan, takdir ve tebcil edilen şahs-ı manevîdir ve Rasûl-ü Ekrem Efendimiz'i gören kim olursa olsun, meseleyi bu açıdan değerlendirmelidir.*

Diğer taraftan, bir insan, Hazreti Rûh-u Seyyid'il-Enâm'la temessülen görüşürken ondan bazı emirler ve haberler de almış olabilir. ***Bu görüşme esnasında Peygamber Efendimiz'den duyduğuna inandığı sözler eğer şer'î ölçülere muhâlif ise, -işin içinde Hazreti Sâdık u Masduk bulunduğu için bunu farz-ı muhâl çerçevesinde dahi olsa ürpererek söylüyorum- o insan kesinlikle şer'î ölçülere ters düşen o ifadeleri tatbik edemez ve Sultân-ı Enbiyâ ile görüşmesini kendisi için delil sayamaz.*** Andelîb-i Zîşân Efendimiz'in bir insana rüyasında bazı şeyler söylemesi mümkündür, ancak rüyadaki o sözlerin geçerliliği, Kitap ve Sünnet'te açıklanan, İslam alimlerince yorumlanıp yazılan kurallara uygun olmasına bağlıdır. Peygamber Efendimiz'in misalini bilhassa arz ediyorum ki, diğer büyük zatları görüp onlardan bazı emirler aldıklarını söyleyenler için de bir ölçü olsun.

Demek ki, insan temessül etmiş şekilleriyle nebileri ya da velileri görse ve onların sözlerine muhatap olsa, yine hüküm değişmez; söylenenler şer'î ölçülere tatbik edilir ve davranışlar ona göre ayarlanır. Evet, rüyalar Kitap ve Sünnet gibi teşrîin gerçek kaynakları yanında hüccet ve delil sayılabilecek kriter ve kurallar değildir; asıl olan, Kitab'a ve Sünnet'e uymak, rüyaları da sübjektif birer işaret saymaktır.

Dahası, İnsanlığın İftihar Tablosu'nu rüyasına misafir eden bir kimseye bir

sır verilmiş demektir. Bu talihli insan, Rasûl-i Ekrem Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) o mukaddes sırrını ulu orta fâş etmemelidir. Şayet, o rüyada iman kardeşlerinin, dost ve arkadaşlarının kuvve-i maneviyelerini takviyeye medar olabilecek bir durum varsa, işte o zaman duyduklarında inşiraha kavuşacaklarını ve aşk u şevke geleceklerini umduğu kimselere onu anlatmasında bir mahzur yoktur. Ne var ki, öyle hâlis bir niyetle sırrını paylaşırken bile nefsin gururuna bâdi olabilecek hususları gizlemek ve mümkünse rüyayı göreni meçhul bir sevgi kahramanı olarak zikretmek en doğru yol olsa gerektir. Zira, Hak kapısının sâdık bendelerine düşen, müşahedelerini anlatmaktan, rüyalarını ve yakazalarını başkalarına söylemekten kaçınmaktır; böyle bir sükûtta hem selâmet hem de ilâhî esrarı ketmetmedeki Hakk'a saygı vardır.

Rüya ile kader arasındaki bağlantı nedir? İnsanın, rüyasında gelecekteki bazı hadiseleri görmesi ne anlama gelmektedir?..

Bu durum her insanda olabilir. Ancak bazı kimselerde daha fazla görülebilir. Bu da kaderin varlığına delilerden birisidir. Bu gibi hadiselerin vuku bulması insanlardaki kader inancını kuvvetlendirmektedir. Ayrıca rüyalar müjde ve uyarı niteliği de taşımaktadır.

Allah (c.c), insanların Levh-i Mahfuzdaki durumlarına muttali olan bir grup meleği rüya işiyle görevli kılmıştır. Görevli melek Levh-i Mahfuz'dan aldığı durumları bir takım olaylar ve şekiller haline sokarak ilgili insanın rüyasında kalbine yerleştirir ki, o kimse için bir müjde veya uyarı ya da kınama değerinde olsun. Böylece hikmetli, yararlı veya sakındırıcı bir faaliyet gösterilmiş olur.

İlgili melek bu gayret içinde iken şeytan da insana karşı duyduğu kin ve düşmanlıktan dolayı onu uyanık iken rahat bırakmak istemediği gibi, uyku aleminde de rahat bırakmak istemez. Ona bir takım hile ve tuzaklar kurmaktan geri durmaz. Şeytan insanın rüyasını bozmak üzere ya onu gördüğü rüya hususunda yanıltmak ister veya rüyasında gafil olmasını sağlamaya çalışır. (Ahmet ARPA)

İlave bilgi için tıklayınız:

RÜYA...

Kader konusunda detaylı bilgi verir misiniz? Evlilikte külli irade mi yoksa cüzi irade mi var;..

Rüya tabiri hakkında bilgi verir misiniz?

Rüya tabiri yapmıyoruz, inşaallah rüyanız hayırlıdır. Çünkü rüyaların tabiri onu gören kimsenin durumuna göre değişir. Bu nedenle rüya tabiri kitapları yerine, ilim ve amelde güvenilir insanlara sorulmasını ve onlardan tabir alınmasını tavsiye ediyoruz.

Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen güzel hülyalar görür, güzel hülyalar gören de hayatından lezzet alır.

İslâm'a göre rüya üç çeşittir.

1. Salih rüya,
2. Şeytanî rüya,
3. İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya.

Salih rüya vaki olacak olan şeyleri vukuundan evvel fıtrî istidad ile idrak etmekten ibarettir. Peygamber (sav) bununla ilgili şöyle buyurur:

> **"Müminlerin rüyası nübüvvetin kırk altı bölümünden bir bölümdür."**(Müslim, Rüya 1)

Şeytanî rüya şeytanın, insanı korkutup üzüntüden üzüntüye sevk etmek için, uyku halinde insanın kalbine verdiği vesveseden ibarettir. Peygamber (sav) şöyle buyurur: Sizden biriniz sevdiği bir rüya görürse o Allah'tandır. Bunun için Allah'a hamd edip rüyasını söylesin. Hoşuna gitmediği bir rüya görürse o şeytandandır. Şerrinden Allah'a sığınsın ve onu kimseye de açmasın. Yoksa kendisine zarar verecektir.

İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya ise. insan bir şeyle meşgul olup onunla fazlasıyla ilgilendiği için hakkında rüya görür. Peygamber (sav) bir hadiste şöyle buyurur: Rüya üçdür. Allah tarafından olup müjde veren

salih rüya, üzüntü verip şeytandan gelen rüya ve insanın kendi kendine bir şeyler söyleyip tasavvur ettiğinden meydana gelen rüya.

Yûsuf sûresinde zikredilen Hz. Yusuf (as)'ın rüyasıyla ilgili âyet ile yukarda zikredilen hadisler bunu ifade ediyorlar. Rüyaların içinde hak rüyalar vardır. Ancak her rüya haktır ve her tabir de doğrudur, denilmez. **Rüyaya göre hareket ve rüyaya istinad etmek doğru değildir.** Hatta fıkıh kitapları beyân ediyorlar: Şeytan her ne kadar Peygamberin suretine giremezse de Şaban'in yirmi dokuzunda Peygamber (sav) herhangi bir kimsenin rüyasında yarın Ramazan'ın birinci günüdür oruç tutunuz diye emretse de bu rüya ile amel edilmez. Çünkü, rüya ilim olmadığı gibi zabt da edilmez. (Halil GÜNENÇ, Günümüz Meselelerine Fetvalar, II/300)

Rüya ve İlham ile Amel Etmek

Rüyalar ve İlhamlar; Rabbani ve Rahmani, Şeytani ve Nefsani olabilirler. Bu sebeple aralarını iyi belirlemek gerekir. İslam uleması bu konularda şu üç şartın yerine getirilmesi durumunda amel edilebileceğini, ama hiç kimseyi zorlamanın doğru olmadığını belirtirler.

1. Görülen rüya veya ilham, dinimizin emirlerinden birini kaldırıcı veya yasaklarından birini de helal edici cinsten, yani dine aykırı ve sünnete zıt olmayacak.

2. Rüya veya İlham güvenilir, herkesin itimat ettiği, Ebu Hanife, Şafii, İmamı Rabbani, İmamı Gazali gibi kişiler olmalıdır. Herkes o zatın yalan söylemeyeceği ve dinin esaslarını hakkıyla bilen ve yaşayan birisi olduğunu kabul etmelidir.

3. Rüya ve İlhamla elde edilen bilgiler dinin bir emri gibi kabul edilmemeli. Sadece tavsiye edilebilir. Rüyalar ve ilhamlar birer ikazdır, irşattır. Bağlayıcı ve zorlayıcı olamaz. Bu rüya ve İlhama uyanlar ayıplanmayacağı gibi, uymayanlar da ayıplanmaz.

Rüya ve İslam'daki yeri nedir? Rüya ile amel edilir mi?

Güzel gören güzel düşünür,
Güzel düşünen güzel hülyalar görür,
Güzel hülyalar gören de hayatından lezzet alır.

İslâm'a göre rüya üç çeşittir.

1- Salih rüya,

2- Şeytanî rüya,

3- İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya.

Salih rüya vaki olacak olan şeyleri vukuundan evvel fıtrî istidad ile idrak etmekten ibarettir. Peygamber (sav) bununla ilgili şöyle buyurur: Müminlerin rüyası nübüvvetin kırk altı bölümünden bir bölümdür.

Şeytanî rüya insanı korkutup üzüntüden üzüntüye sevk etmek için uyku halinde insanın kalbine verdiği vesveseden ibarettir. Peygamber (sav) şöyle buyurur: Sizden biriniz sevdiği bir rüya görürse o Allah'tandır. Bunun için Allah'a hamd edip rüyasını söylesin. Hoşuna gitmediği bir rüya görürse o şeytandandır. Şerrinden Allah'a sığınsın ve onu kimseye de açmasın. Yoksa kendisine zarar verecektir.

İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya ise. insan bir şeyle meşgul olup onunla fazlasıyla ilgilendiği için hakkında rüya görür. Peygamber (sav) bir hadiste şöyle buyurur: Rüya üçdür. Allah tarafından olup müjde veren salih rüya, üzüntü verip şeytandan

gelen rüya ve insanın kendi kendine bir şeyler söyleyip tasavvur ettiğinden meydana gelen rüya.

Yûsuf sûresinde zikredilen Hz. Yusuf un rüyasıyla ilgili âyet ile yukarda zikredilen hadisler bunu ifade ediyorlar. Rüyaların içinde hak rüyalar vardır. Ancak her rüya haktır ve her tabir de doğrudur denilmez. Rüyaya göre hareket ve rüyaya istinad etmek doğru değildir. Hatta fıkıh kitapları beyân ediyorlar: Şeytan her ne kadar Peygamberin suretine giremezse de Şaban'in yirmidokuzunda Peygamber (sav) herhangi bir kimsenin rüyasında yarın Ramazan'ın birinci günüdür oruç tutunuz diye emretse de bu rüya ile amel edilmez. Çünkü rüya ilim olmadığı gibi zabt da edilmez. (Halil GÜNENÇ, Günümüz Meselelerine Fetvalar II. 300)

Rüya ve ilham ile amel etmek

Rüya ve ilhamla amel etmeye gelince;

Rüyalar ve İlhamlar Rabbani ve Rahmani; Şeytani ve Nefsani olabilirler. Bu sebeple aralarını iyi belirlemek gerekir. İslam uleması bu konularda şu üç şartın yerine getirilmesi durumunda amel edilebileceğini, ama hiç kimseyi zorlamanın doğru olmadığını belirtirler.

1-Görülen rüya veya ilham, dinimizin emirlerinden birini kaldırıcı veya yasaklarından birini de helal edici cinsten, yani dine aykırı ve sünnete zıt olmayacak.

2-Rüya veya İlham güvenilir, herkesin itimat ettiği, Ebu Hanife, Şafii, İmamı Rabbani, İmamı Gazali gibi kişiler olmalıdır. Herkes o zatın yalan söylemeyeceği ve dinin esaslarını hakkıyla bilen ve yaşayan birisi olduğunu kabul etmelidir.

3-Rüya ve İlhamla elde edilen bilgiler dinin bir emri gibi kabul edilmemeli. Sadece tavsiye edilebilir. Rüyalar ve İlhamlar birer ikazdır, irşattır. Bağlayıcı ve zorlayıcı olamaz. Bu rüya ve İlhama uyanlar ayıplanmayacağı gibi, uymayanlar da ayıplanmaz.

Rüyanın yaratılış amacı konusunda bilgi almak için tıklayınız.

Rüyada Allah'ı görmek mümkün müdür; mümkünse bunu nasıl anlamak gerekir?

Allah Teala'nın rüyada görüleceği konusu, alimler arasında ihtilaflı bir konudur.

İmamı Azam Ebu Hanife'nin rüyada Allah'ın görülebileceği, İmam Maturidi Hazretlerinin de görülemeyeceği şeklinde izahatı vardır. Peygamber Efendimizin (asm) de Allah Teala'yı rüyasında gördüğü hadislerde belirtilmektedir. (Akaid, Ömer Nesefi; Taftâzânî,Şerhu'l-Akaid, s, 134)

Alimlerin çoğuna göre rüyada Allah'ı görmek mümkündür. Tabii Allah kendi zatıyla değil sıfatlarının ve isimlerinin tecellisiyle görünür.

Tirmizî'nin naklettiği rivayetlerde **"Rabbimi en güzel surette gördüm."** manasına gelen ifadeye yer verilmiştir.(bk. Tirmizî, tefsir, 39).

- Bu konuda alimlerin ittifak ettikleri husus bu hadisin tevil ve tabiri yapılırken, ***"Allah'ın hiçbir mahluka benzemediği, ona bir şekil biçilemeyeceği gerçeğinden hareket etmenin zorunlu olduğu."*** noktasıdır.

Bu sebeple, bir kısım âlimler, bu hadisi açıklamaktan çekinmiş, bunun aklımızın idrakinden âciz kaldığı müteşabih / manası kapalı bir hadis olduğunu söylemişlerdir.

Bunu açıklamayı tercih eden âlimler ise, Ehl-i sünnet akidesine ters düşmeyecek teviller yapmışlardır. Bu tevillerin özeti şu merkezdedir:

a. "Rabbimi en güzel surette gördüm." ifadesinin manası, *"Ben, en güzel surette iken; en büyük lütuflarına mahzar olduğum bir halde Rabbimi gördüm."*

b. “Rabbimi en güzel surette gördüm.” demek, *“Onun sıfatlarının tecellilerini, onun lütuf ve ikramlarını sonsuz mükemmellikte ve nihayetsiz güzellikte ve eşsiz bir cömertlikte gördüm.”* demektir.

c. “Rabbimi en güzel surette gördüm.” den maksat; *“Şimdiye kadar hiç görmediğim şekilde bana yaptığı lütuf ve ikramlarını, manevî nihayetsiz celal, kemal ve cemalini gördüğüm bir halde Rabbimi gördüm.”*(bk. Tuhfetu’l-Ahvezî, ilgili hadisin şerhi).

Bununla beraber, bu gibi müteşabih hadislerin manasını Allah’a ve Resulü'ne (asm) havale etmek en selametli yol olsa gerektir.

Konuyla ilgili diğer rivayetler için bk:

Tirmizî, Tefsir:39, No:3235, 5/368; Ahmed İbni Hanbel, Müsned, No:16621, 5/584; Âcûrî, eş-Şerî'a, No:1009, Sh.397; Hakim el-Müstedrek, No:1912-13, 1/702; Hatîb, Tarih-u Bağdâd, No:4253, 8/146; İbni Huzeyme, et-Tevhîd, No:321, 2/542; Ebu Ya'lâ, Müsned, No:2608, 4/475; Darimî, Ru'yâ:12, No:2073, 1/567; Hatîb-i Tebrîzî, Mişkâtü'l-Mesâbîh, No:725,26,1/230; Ali el-Muttakî, Kenzü'l-ummal, No: 1152-54, 1/228.

Rüyada evleneceğin kişiyi görmek: Rüyamda evleneceğim kişiyi görmek için Allah'a dua ettim. Ama birinci dua edişimde birini, sonra tekrar ettiğimde de ikinci kişiyi gördüm; kafam daha da karıştı. Bir açıklama yapar mısınız?

Önce rüyayı kısa bir tahlile tabi tutalım. Rüyada görülen şey evet mi, yoksa hayıra mı işaret ediyor, onu kestirmek kolay değil; yoruma bağlı bir keyfiyet.

Sonra görülen şey şeytani mi, yoksa Rahmani mi? Bunu da kestirmek kolay değil. Bunun için de ehil olmak gerek.

Bir de rüya bağlayıcı değil. İlle de görülen işarete göre hareket edilecek diye bir mecburiyet yoktur.

İstişareye gelince: Ehil kimselerin meseleyi enine boyuna konuşup düşünmeleri sonunda vardıkları bir sonuç var. Bu sonuç hem aklın, hem mantığın, hem de ilmin icabı olacak seviyede olur; ya da olmalıdır. Öyle olunca istişareye uymaktan başka yol kalmaz.

Meseleyi istişareye iştirak edenlerin akıllarıyla da düşünmek, gözleriyle de görmek, ilimleriyle de nazar etmek, herhalde sağlam bir incelemedir. Biri yanılabilir, ikincisi görmeyebilir, ama hepsi de aynı yanlışa düşmezler.

Bundan sonrası Allah’a tevekküldür.

Esasen bu gibi hayati konularda en sağlam tedbir, tarafların birbirlerini gerçek hüviyetleriyle tanımalarıdır. Olmayan vasıfları var gösterip de sonunda sürprizle karşılaşmamalıdır.

Rüyalar ne ifade etmektedir; şeytanın vesvesesi midir?

Güzel gören güzel düşünür,
Güzel düşünen güzel hülyalar görür,
Güzel hülyalar gören de hayatından lezzet alır.

İslâm'a göre rüya üç çeşittir.

1. Salih rüya,
2. Şeytanî rüya,
3. İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya.

Salih rüya, vaki olacak olan şeyleri vukuundan evvel fıtrî istidad ile idrak etmekten ibarettir. Peygamber (sav) bununla ilgili şöyle buyurur:

> **"Müminlerin rüyası nübüvvetin kırk altı bölümünden bir bölümdür."** (Müslim, Rüya 1; Buhârî, Ta'bir 3)

Şeytanî rüya, insanı korkutup üzüntüden üzüntüye sevk etmek için uyku halinde insanın kalbine verdiği vesveseden ibarettir. Peygamber (sav) şöyle buyurur:

> **"Sizden biriniz sevdiği bir rüya görürse o Allah'tandır. Bunun için Allah'a hamd edip rüyasını söylesin. Hoşuna gitmediği bir rüya görürse o şeytandandır. Şerrinden Allah'a sığınsın ve onu kimseye de açmasın. Yoksa kendisine zarar verecektir."** (Buhârî, Ta'bir 3)

İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya ise, insan bir şeyle meşgul olup onunla fazlasıyla ilgilendiği için hakkında rüya görür. Peygamber (sav) bir hadiste şöyle buyurur:

> **"Rüya üçdür. Allah tarafından olup müjde veren salih rüya, üzüntü verip şeytandan gelen rüya ve insanın kendi kendine bir**

şeyler söyleyip tasavvur ettiğinden meydana gelen rüya." (İbn Mace, Rüya, 3)

Yûsuf sûresinde zikredilen Hz. Yusuf b(as)'un rüyasıyla ilgili âyet ile yukarıda zikredilen hadisler bunu ifade ediyorlar.

Rüyaların içinde hak rüyalar vardır. Ancak her rüya haktır ve her tabir de doğrudur denilmez. Rüyaya göre hareket ve rüyaya istinad etmek doğru değildir. Hatta fıkıh kitapları beyân ediyorlar: Şeytan her ne kadar Peygamber (sav)'in suretine giremezse de Şaban'in yirmi dokuzunda Peygamber (sav) herhangi bir kimsenin rüyasında ***"Yarın Ramazan'ın birinci günüdür, oruç tutunuz."*** diye emretse de bu rüya ile amel edilmez. Çünkü rüya ilim olmadığı gibi zabt da edilmez.

(Halil GÜNENÇ, Günümüz Meselelerine Fetvalar II/300)

Rüya ve ilham ile amel etmek

Rüya ve ilhamla amel etmeye gelince; rüyalar ve ilhamlar Rabbani ve Rahmani; şeytani ve nefsani olabilirler. Bu sebeple aralarını iyi belirlemek gerekir. İslam uleması bu konularda şu üç şartın yerine getirilmesi durumunda amel edilebileceğini, ama hiç kimseyi zorlamanın doğru olmadığını belirtirler:

1. Görülen rüya veya ilham, dinimizin emirlerinden birini kaldırıcı veya yasaklarından birini de helal edici cinsten, yani dine aykırı ve sünnete zıt olmayacak.

2. Rüya veya ilham gelen kişi güvenilir, herkesin itimat ettiği, Ebu Hanife, Şafii, İmamı Rabbani, İmamı Gazali gibi kişiler olmalıdır. Herkes o zatın yalan söylemeyeceği ve dinin esaslarını hakkıyla bilen ve yaşayan birisi olduğunu kabul etmelidir.

3. Rüya ve ilhamla elde edilen bilgiler dinin bir emri gibi kabul edilmemeli. Sadece tavsiye edilebilir. Rüyalar ve ilhamlar birer ikazdır, irşattır; bağlayıcı ve zorlayıcı olamaz. Bu rüya ve ilhama uyanlar ayıplanmayacağı gibi, uymayanlar da ayıplanmaz.

Rüyalarımızda ölmüşlerimizi görebilmek için ne yapmamız gerekir? Ölmüşlerimiz bize rüyalarımızda nasıl görülür, gerçekten onlar olduğunu nasıl anlayabilirim?

Ölmüşlerimizi rüyada görebilmek için ancak dua ile Allah'dan bunu talep ederiz. Rüyamızda gördüğümüz kişinin gerçekten o mu yoksa şeytani bir rüya mı olduğunu kesin olarak bilemeyiz. Ancak şeytani rüyalar bazı özellikleriyle bilinebilir. İslami esaslara zıt olan, insanı ümitsizliğe sevkeden üzüntü veren günaha sevkeden rüyalar gibi. Ancak her üzüntü veren rüya şeytanidir denilmez.

Rüyalar tabire muhtaç olduğu için, rüyalar konusunda net bir ifadede bulunmak çok zordur. İnsanın o anki ruh haline göre rüyalar şekillenebilir. Hatta gündüz hayalinizden geçirdiğiniz veya yaşadığınız şeyler gece değişik şekillerde rüyanıza aksedebilir.

İslam'a göre rüya üç çeşittir:

1. Salih rüya,
2. Şeytanî rüya,
3. İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya.

Salih rüya; vaki olacak olan şeyleri vukuundan evvel fıtrî istidad ile idrak etmekten ibarettir. Peygamber (sav) bununla ilgili şöyle buyurur:

> **"Müminlerin rüyası nübüvvetin kırk altı bölümünden bir bölümdür."** (Müslim, Rüya 1; Buhârî, Ta’bir 3)

Şeytanî rüya; şeytanın, insanı korkutup üzüntüden üzüntüye sevk etmek için uyku halinde insanın kalbine verdiği vesveseden ibarettir. Peygamber (sav) şöyle buyurur:

> **"Sizden biriniz sevdiği bir rüya görürse o Allah'tandır. Bunun için Allah'a hamd edip rüyasını söylesin. Hoşuna gitmediği bir rüya görürse o şeytandandır. Şerrinden Allah'a sığınsın ve onu kimseye de açmasın. Yoksa kendisine zarar verecektir."** (Buhârî, Ta’bir 3)

İnsanın içinde yaşadığı olaylardan doğan rüya ise, insan bir şeyle meşgul olup onunla fazlasıyla ilgilendiği için hakkında rüya görür. Peygamber (sav) bir hadiste şöyle buyurur:

> **"Rüya üçdür. Allah tarafından olup müjde veren salih rüya, üzüntü verip şeytandan gelen rüya ve insanın kendi kendine bir şeyler söyleyip tasavvur ettiğinden meydana gelen rüya."** (İbn Mace, Rüya, 3)

Yûsuf sûresinde zikredilen Hz. Yusuf (as)'ın rüyasıyla ilgili âyet ile yukarıda zikredilen hadisler bunu ifade ediyorlar. Rüyaların içinde hak rüyalar vardır. Ancak her rüya haktır ve her tabir de doğrudur denilmez. *Rüyaya göre hareket ve rüyaya istinad etmek doğru değildir.* Hatta fıkıh kitapları beyân ediyorlar:

Şeytan her ne kadar Peygamber'in suretine giremezse de Şaban'in yirmi dokuzunda Peygamber (sav) herhangi bir kimsenin rüyasında *"yarın Ramazan'ın birinci günüdür, oruç tutunuz"* diye emretse de bu rüya ile amel edilmez. Çünkü rüya ilim olmadığı gibi zabt da edilmez. *(Halil GÜNENÇ, Günümüz Meselelerine Fetvalar, II / 300)*

Rüya ve İlham ile Amel Etmek

Rüyalar ve ilhamlar, Rabbani ve Rahmani; şeytani ve nefsani olabilirler. Bu sebeple aralarını iyi belirlemek gerekir. İslam uleması bu konularda şu üç şartın yerine getirilmesi durumunda amel edilebileceğini, ama hiç kimseyi

zorlamanın doğru olmadığını belirtirler.

1. Görülen rüya veya ilham, dinimizin emirlerinden birini kaldırıcı veya yasaklarından birini de helal edici cinsten, yani dine aykırı ve sünnete zıt olmayacak.

2. Rüya veya ilham güvenilir, herkesin itimat ettiği, Ebu Hanife, Şafii, İmamı Rabbani, İmamı Gazali gibi kişiler olmalıdır. Herkes o zatın yalan söylemeyeceği ve dinin esaslarını hakkıyla bilen ve yaşayan birisi olduğunu kabul etmelidir.

3. Rüya ve ilhamla elde edilen bilgiler dinin bir emri gibi kabul edilmemeli; sadece tavsiye edilebilir. Rüyalar ve ilhamlar birer ikazdır, irşattır; bağlayıcı ve zorlayıcı olamaz. Bu rüya ve ilhama uyanlar ayıplanmayacağı gibi, uymayanlar da ayıplanmaz.

İlave bilgi için tıklayınız:

RÜYA.

Ölen bir insanın ruhunun daha önce yaşamış olduğu mekanları ziyaret etmesi olayı ne derece doğrudur?..